

*Н.І. Атамась, аспірант
Тернопільського національного економічного університету*

ДОЛАРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ У КРАЇНАХ З РИНКАМИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ

Доларизація зазвичай виникає у державах з високою інфляцією та слаборозвиненим ринком капіталів, де національна валюта перестає ефективно виконувати свої функції: міри вартості, засобу обміну та засобу нагромадження. Доларизація економіки притаманна значною мірою країнам з ринками, що виникають, або емерджентними. Емерджентними називають ринки, що виникають раптово, які не є результатом тривалої еволюції, в процесі якої створюються ринкові інститути, покликані забезпечувати умови для функціонування повноцінного ринкового механізму і водночас гальмувати негативні соціальні наслідки.

Тенденція до доларизації сформувалася на початку 1980-х рр. і, проявлялася валютним заміщенням активів. У багатьох країнах, що розвиваються, вона відображала реакцію на інфляційні процеси. З глобалізацією пов'язана тенденція до валютного заміщення пасивів, яке впливає з того, що міжнародні ринки капіталів дозволяють сформувати більш тривалі та дешеві інвалютні пасиви. Розвиток процесів доларизації в Україні співзвучний із традиційною схемою, сформованою в умовах переходу від гіперінфляційної економіки до економіки, що інтегрується у глобальний фінансовий простір, тобто за принципом – від доларизації активів до доларизації пасивів, хоча має національні особливості.

Перехід у 2000-2001 рр. на американський долар у Сальвадорі, Еквадорі та Гватемалі ознаменував новий етап розвитку процесів доларизації, оскільки до того часу серед великих країн в обігу іншу валюту мала тільки Панама. Щодо подальших тенденцій у сфері офіційної доларизації, то даний процес розвиватиметься в країнах з ринками, що виникають, які інтегровані у глобальні фінансові потоки, відчують вплив з боку їх волатильності і мають значний рівень часткової доларизації у фінансово-банківському секторі. Внаслідок цього можливість використання гнучких валютних курсів обмежена.

Найбільш вірогідним наступним кандидатом для запровадження повної доларизації вважалась Аргентина після дефолту та кризи 2002 р. Однак ця країна обрала шлях збереження власної валюти з переходом до таргетування інфляції і можливим створенням монетарного союзу з Бразилією. Серед кандидатів на повну доларизацію розглядаються також Чилі та Мексика, які мають найтісніші економічні зв'язки з

США. Це ж стосується таких країн, як Таїланд та Філіппіни, а також країн-експортерів нафти, які тісно пов'язані з економікою США через здійснення розрахунків за енергоносії у доларах. Однак з 2003 р. з'явилися перспективи послаблення такої залежності за рахунок можливого запровадження золотої основи нафтових розрахунків та розширення використання євро.

Досвід Аргентини та вищевказаних країн демонструє глибокі протиріччя в процесі повної доларизації. Попри її теоретичне обґрунтування та потенційну вигідність в умовах глобалізації найбільш болючою є ситуація втрати монетарного суверенітету як у політичному, так і в макроекономічному розумінні. У зв'язку з цим актуалізуються й питання стосовно того, наскільки валютні союзи можуть ефективно виконувати роль альтернативи офіційної доларизації. Зокрема, у 1999 р. виникла ідея монетарної інтеграції Північної Америки в розрізі запровадження спільної північно-американської валюти амеро, а у 2008 р. в умовах глобальної фінансової кризи ідея інтенсифікувати дискусії з приводу монетарної інтеграції в регіоні відновилася. Потужний імпульс для поглиблення кооперації центральних банків азійських країн був зумовлений кризою 1997 р., коли країни АСЕАН ухвалили Ханойський план дій, яким започаткували дослідження можливості запровадження спільної валюти в регіоні, тим самим нормалізувавши дискусії з приводу перспектив монетарної уніфікації регіону. Інтерес до валютної інтеграції поширюється з Південно-Східної Азії на весь континент.